

การพัฒนาแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการ
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

Development of a Management Model to Reinforce Students' Moralities and
Ethics by Integrating the Sufficiency Economy Philosophy at Nasaiwittaya School
under Udon Thani Provincial Administration Organization 2, Phibunrak District,
Udon Thani Province

กิติกร ขันติยะ
Kitikorn Kuntiya

รองผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2
Deputy Director of Nasaiwittaya School, Udon thani Provincial Administration Organization 2
E-mail: kitikorn.kk2520@gmail.com

Received: August 21, 2023; Revised: October 20, 2023; Accepted: October 21, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนา
รูปแบบการบริหารงาน เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี 2) พัฒนารูปแบบ
การบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ทดลอง
ใช้รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง และ 4) ประเมินรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน
27 คน และนักเรียน จำนวน 207 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ คู่มือการดำเนินงานแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์
แบบประเมินคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้
ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนาแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
ของนักเรียน โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, $CV = 0.19$)
และข้อเสนอแนะว่าควรเป็นรูปแบบที่ใช้ใช้กระบวนการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติก่อเกิด
ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ควบคู่กับวงจรการทำงาน
ที่มีคุณภาพ ขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี
และมีน้ำใจ
2. รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.47$, $CV = 0.14$)
3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง

3.1. ผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการบริหาร งานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับดี ($\bar{U} = 2.57$ คิดเป็นร้อยละ 85.67)

3.2 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก ($\bar{U} = 4.31$, $\bar{S} = 0.24$)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก ($\bar{U} = 4.40$, $\bar{S} = 0.11$)

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร คุณธรรมจริยธรรม บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this research were 1) to study basic information, related theories, and opinions towards the conditions in developing a management model to reinforce the students' moralities and ethics by integrating the Sufficiency Economy Philosophy at Nasaiwittaya School under Udon Thani Provincial Administration Organization 2, Phibunrak District, Udon Thani Province, 2) to develop a management model to reinforce the students' moralities and ethics by integrating the Sufficiency Economy Philosophy, 3) to try out the management model to reinforce the students' moralities and ethics by integrating the Sufficiency Economy Philosophy, and 4) to evaluate the management model to reinforce the students' moralities and ethics by integrating the Sufficiency Economy Philosophy. The samples were a school director, 27 teachers, and 207 students. The research instruments were an instruction manual for operating activities, a questionnaire, an interview form, an evaluation form used to evaluate 8 basic moralities, an evaluation form used to evaluate the satisfaction, and an evaluation form used to evaluate the model. The statistics used to analyze the data were percentage (%), mean ($\bar{U}$), standard deviation ($\bar{S}$), and content analysis.

The research findings were as follows.

1. The findings of the evaluation of the opinions towards the conditions in developing the management model to reinforce the students' moralities and ethics by integrating the Sufficiency Economy Philosophy showed that the opinions were at a high level ($\bar{U} = 4.44$, $\bar{S} = 0.19$) and the recommendations were that the model should use the Sufficiency Economy Philosophy to bring the management to the implementation that could create sufficiency, rationality, and good immunization, to have knowledge and moral conditions coupled with a qualitative work cycle, and to drive 8 basic moralities and ethics including hard-working, economical, honest, self-discipline, polite, clean, harmonious, and generous.

2. The management model to reinforce the students' moralities and ethics by integrating the Sufficiency Economy Philosophy was appropriate at a high level ($\bar{U} = 4.47$, $\bar{S} = 0.14$).

3. The findings of the use of the management model to reinforce the students' moralities and ethics by integrating the Sufficiency Economy Philosophy showed as follows:

3.1 the 8 basic moralities and ethics of the students after participating activities by using the management model to reinforce the students' moralities and ethics by integrating the Sufficiency Economy Philosophy were at a good level ($U = 2.57$ or 85.67%),

3.2 the students were satisfied the management model to reinforce the students' moralities and ethics by integrating the Sufficiency Economy Philosophy at a high level ($U = 4.31$, $\bar{r} = 0.24$).

4. The findings of the evaluation showed that the management model to reinforce the students' moralities and ethics by integrating the Sufficiency Economy Philosophy was at a high level ($U = 4.40$, $\bar{r} = 0.11$).

Keywords: the Management Model, Moralities and Ethics, the Integration of the Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้เกิดการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไร้พรมแดนได้ก่อให้เกิดการผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมพื้นถิ่น ซึ่งส่งผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในสังคมแง่มุมต่าง ๆ ทั้งด้านค่านิยม พฤติกรรม และระบบคุณค่าของคนในสังคม ปรากฏการณ์ในเชิงลบที่สังคมไทยกำลังเผชิญอย่างเด่นชัด คือ ความแปลกแยกขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคม ความผูกพันในครอบครัวลดลง เยาวชนปฏิเสธวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง รวมทั้งการเกิดวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลงและมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ขณะเดียวกันวัฒนธรรมและระบบคุณค่าที่ดีงามของสังคมไทยเริ่มเสื่อมถอย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยังขาดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี นอกจากนี้สื่อสารมวลชนทั้งสื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ จำนวนมากขาดความเข้มงวดทางจรรยาบรรณในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเชิงลบ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมบริโภคนิยมมากขึ้น และขาดจิตสำนึกสาธารณะ โดยให้ความสำคัญกับเรื่องส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง นำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่าง ๆ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

นอกจากนี้ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตค่านิยม ที่เป็นผลกระทบมาจากการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมต่างชาติ เข้าสู่ประเทศไทยทั้งทางสื่อสารมวลชน และเทคโนโลยีสารสนเทศโดยขาดการคัดกรองและเลือกสรรวัฒนธรรมที่ดีงาม ทำให้คุณธรรมจริยธรรมของคนไทยลดน้อยลงโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนไทย อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มาพร้อมกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารที่สามารถสื่อสารกันได้ทั่วโลกในระยะเวลาอันสั้นทำให้เด็กส่วนหนึ่งขาดความรู้ความเข้าใจในดำเนินชีวิตในทางที่ถูกที่ควร และมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล สังคมและประเทศ ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560–2579) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ดังนี้ “คนไทยทุกคนรับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการคือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคีและร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำพาประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำภายในประเทศ ที่ลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในด้านแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดวิสัยทัศน์ ไว้ดังนี้ “ผู้เรียนมีความรู้ และสมรรถนะที่จำเป็น มีความสุขและมีเป้าหมาย ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ” รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทาง ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้เกิดความยั่งยืน ดังนั้นจึงให้ความสำคัญอย่างมากกับการพัฒนาคุณภาพคน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ จึงต้องพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติ เพื่อให้มี “คุณธรรม” และ “ความรู้” นำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถตัดสินใจโดยใช้หลัก “ความพอประมาณ” ในการดำเนิน ชีวิตได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบูรณาการการเรียนการสอนกลุ่มสาระต่าง ๆ ตามหลักสูตร รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรจึงเป็นวิธีการที่นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสและเวลาได้เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังเอื้อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำปรัชญาไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่าง ๆ อันจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดและการปฏิบัติ ซึ่งเมื่อเกิดความชำนาญ สามารถทำได้ดี ก็สามารถนำไปสู่การพัฒนาเป็นอุปนิสัยหรือลักษณะนิสัยได้ในที่สุด ดังนั้น การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้อื่นต่าง ๆ จึงเป็นวิธีที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมาก (ทิตินา แคมมณี, 2559)

นอกจากนี้การสอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เด็กและเยาวชนนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำปรัชญาไปใช้ในการคิดและการกระทำต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ตระหนักในประโยชน์และคุณค่าของปรัชญาไปใช้อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาเป็นคุณลักษณะ/ลักษณะนิสัยพอเพียง ในที่สุด สามารถช่วยให้การพัฒนาผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ (ทิตินา แคมมณี, 2566) และโรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 พุทธศักราช 2565 หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) โดยใช้กรอบและทิศทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และจุดเน้นของสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนด การดำเนินการบริหารจัดการภายใต้ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน ในปีการศึกษา 2566 ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารงานเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารวิชาการ ฝ่ายบริหารงบประมาณ ฝ่ายบริหารงานบุคคล และฝ่ายบริหารทั่วไป มีข้าราชการครู ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว และพนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน 29 คน จำแนกเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้สอน จำนวน 27 คน จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนจำนวน 207 คน จำนวนห้องเรียน 10 ห้องเรียน

ในการบริหารและจัดการศึกษาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันโรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 พบว่า มีประเด็น ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนวินัยนักเรียนในทุกระดับการศึกษาได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น จึงมุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและสุขภาพอนามัยที่ดี ส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมประเพณี สามารถนำความรู้และเทคโนโลยีประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นพื้นฐานในการเรียนต่อการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นการปรับตัวให้มีชีวิตอยู่ในสังคมและชุมชนได้อย่างมีคุณค่า

มีความสุขตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ของโรงเรียน “โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 มุ่งเน้นจัดการศึกษาได้มาตรฐานมุ่งสู่ไทยแลนด์ 4.0 บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เน้นผู้เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม นำสังคมด้วยจิตอาสา” (โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2, 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาค้นคว้าการพัฒนารูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการเสริมสร้างและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น และเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับไปดำเนินการพัฒนาสู่กระบวนการที่เป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืนให้กับนักเรียนในสถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนารูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี
 - 3.1 ประเมินคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.2 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้รูปแบบการบริหารงาน เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

โดยใช้การวิจัยเชิงทดลองแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียว มีการประเมินก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) ระยะเวลาดำเนินการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนโรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 27 คน และนักเรียน จำนวน 207 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

การบริหารงาน เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ .60-1.00

2. แบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่อสภาพการพัฒนารูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 70 ข้อ นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ .60-1.00 และทดลองใช้แบบประเมินกับกลุ่มที่ไม่ใช่ประชากร ได้ค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .902

3. คู่มือการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ที่ระดับความเหมาะสมมาก ($U = 4.47$) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

4. แบบประเมินคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ จำนวน 24 ข้อ 72 คะแนน นำแบบประเมินและเกณฑ์การให้คะแนนรูปรีด นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ .60-1.00 และทดลองใช้แบบประเมินกับกลุ่มที่ไม่ใช่ประชากร ได้ค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .719

5. แบบสอบถามความพึงพอใจรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.60-1.00 และทดลองใช้แบบประเมินกับกลุ่มที่ไม่ใช่ประชากร ได้ค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .753

6. แบบประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ .60-1.00 และทดลองใช้แบบประเมินกับกลุ่มที่ไม่ใช่ประชากร ได้ค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .762

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันและแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่อสภาพการพัฒนารูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากร จำนวน 28 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้สอน จำนวน 27 คน

2. จัดทำร่างคู่มือการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสม

3. ปฐมนิเทศและการประเมินคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของนักเรียน จำนวน 207 คน

4. ดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณของข้าราชการครู

และบุคลากรทางการศึกษา 2) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน) 3) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน 4) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 5) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สอบธรรมศึกษา 6) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้า 7) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสวดมนต์ประจำสัปดาห์ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของครูและนักเรียน 8) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม 9) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน วันไหว้ครู 10) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อบรมคุณธรรมจริยธรรม 11) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 12) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการทำนา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

5. ประเมินคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของนักเรียน จำนวน 207 คน ที่ปฏิบัติกิจกรรมตามรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรม

6. ประเมินความพึงพอใจของนักเรียน จำนวน 207 คน ต่อการใช้รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการประเมินหลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรม

7. ประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยเก็บข้อมูลกับประชากรจำนวน 28 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้สอน จำนวน 27 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	9	31.14
หญิง	19	67.86
รวม	28	100.00
2. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรี	15	53.57
สูงกว่าปริญญาตรี	13	46.43
รวม	28	100.00
3. ตำแหน่งหน้าที่		
ผู้บริหาร	1	3.57
ครูผู้สอน	27	96.43
รวม	28	100.00

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน (ต่อ)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
4. ประสบการณ์ในการทำงาน		
1-10 ปี	9	32.14
11-20 ปี	15	53.57
21-30 ปี	4	14.29
รวม	28	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตามเพศ แยกเป็นเพศชายร้อยละ 31.14 และแยกเป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.86 จำแนกตามวุฒิการศึกษา แยกเป็นระดับปริญญาตรี ร้อยละ 53.57 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 46.43 จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ แยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ร้อยละ 3.57 และแยกเป็นครูผู้สอน ร้อยละ 96.43 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน แยกเป็นประสบการณ์ 1-10 ปี ร้อยละ 32.14 แยกเป็นประสบการณ์ 11-20 ปี ร้อยละ 53.57 และแยกเป็นประสบการณ์ 21-30 ปี ร้อยละ 14.29

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

รายการ	จำนวน (N= 207)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	100	48.31
หญิง	107	51.69
รวม	207	100.00
2. ระดับชั้นเรียน		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	43	20.77
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	34	16.43
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	39	18.84
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	34	16.43
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	38	18.36
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	19	9.18
รวม	207	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนจำแนกตามเพศ แยกเป็นเพศชายร้อยละ 48.31 และแยกเป็นเพศหญิงร้อยละ 51.69 จำแนกตามระดับชั้นเรียน แยกเป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 20.77 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 16.43 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 18.84 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 16.43 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 18.36 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 9.18

ตารางที่ 3 ผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ กิจกรรมตามรูปแบบการบริหารงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบุคลากรหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

ระดับชั้น	จำนวน	ก่อนจัดกิจกรรม (N = 207)		หลังจัดกิจกรรม(N = 207)	
		คะแนนเฉลี่ย (๑)	ระดับ	คะแนนเฉลี่ย (๑)	ระดับ
มัธยมศึกษาปีที่ 1	43	1.55	ปานกลาง	2.51	ดี
มัธยมศึกษาปีที่ 2	34	1.65	ปานกลาง	2.56	ดี
มัธยมศึกษาปีที่ 3	39	1.57	ปานกลาง	2.52	ดี
มัธยมศึกษาปีที่ 4	34	1.68	ปานกลาง	2.61	ดี
มัธยมศึกษาปีที่ 5	38	1.63	ปานกลาง	2.57	ดี
มัธยมศึกษาปีที่ 6	19	1.82	ปานกลาง	2.63	ดี
รวม	207	1.65	ปานกลาง	2.57	ดี
ร้อยละ		55.00	ปานกลาง	85.67	ดี

จากตารางที่ 3 พบว่า การประเมินคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ หลังกิจกรรมรูปแบบการบริหารงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบุคลากรหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับ ดี คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 2.57, ร้อยละ 85.67) และคะแนนประเมินหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการบริหารงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบุคลากรหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

รายการประเมิน	ผลการประเมิน (N = 207)		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{x}$	(S)	
ด้านรูปแบบ	4.28	0.37	มาก
ด้านกระบวนการนำไปใช้	4.31	0.29	มาก
ด้านผลการนำรูปแบบไปใช้	4.33	0.33	มาก
รวมทั้งหมด	4.31	0.24	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบุคลากรหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ($\bar{x}$ = 4.31, (S) = 0.24)

เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผลการนำรูปแบบไปใช้มีความพึงพอใจระดับมาก ($\bar{u} = 4.33$, $\bar{\sigma} = 0.33$) ด้านกระบวนการนำไปใช้มีความพึงพอใจระดับมาก ($\bar{u} = 4.31$, $\bar{\sigma} = 0.29$) และด้านรูปแบบมีความพึงพอใจระดับมาก ($\bar{u} = 4.28$, $\bar{\sigma} = 0.37$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

รายการประเมิน	ผลการประเมิน (N = 28)		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{u}$	$\bar{\sigma}$	
ด้านความขยัน	4.37	0.27	มาก
ด้านความประหยัด	4.48	0.22	มาก
ด้านความซื่อสัตย์	4.37	0.30	มาก
ด้านความมีวินัย	4.51	0.23	มากที่สุด
ด้านความสะอาด	4.46	0.23	มาก
ด้านความสุภาพ	4.39	0.26	มาก
ด้านความสามัคคี	4.30	0.40	มาก
ด้านความมีน้ำใจ	4.32	0.31	มาก
รวมทั้งหมด	4.40	0.11	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับความเหมาะสมมาก ($\bar{u} = 4.40$, $\bar{\sigma} = 0.11$) เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความมีวินัยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{u} = 4.51$, $\bar{\sigma} = 0.23$) ด้านความประหยัดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{u} = 4.48$, $\bar{\sigma} = 0.22$) ด้านความสะอาดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{u} = 4.46$, $\bar{\sigma} = 0.23$) ด้านความสุภาพมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{u} = 4.39$, $\bar{\sigma} = 0.26$) ด้านความขยันมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{u} = 4.37$, $\bar{\sigma} = 0.27$) ด้านความซื่อสัตย์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{u} = 4.37$, $\bar{\sigma} = 0.30$) ด้านความมีน้ำใจมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{u} = 4.32$, $\bar{\sigma} = 0.31$) และด้านความสามัคคี มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{u} = 4.30$, $\bar{\sigma} = 0.40$) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนารูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ระดับมาก ($\bar{u} = 4.44$, $\bar{\sigma} = 0.19$)

และข้อเสนอแนะว่าควรเป็นรูปแบบที่ใช้กระบวนการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติก่อเกิดความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ควบคู่กับวงจรการทำงานที่มีคุณภาพ ขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ

2. รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี โดยใช้ SPACE Model ดังนี้ 1) S = Study การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 2) P = Plan การวางแผน ประชุมชี้แจง มอบหมายหน้าที่ 3) A = Action ลงมือปฏิบัติ ทำตามแนวทางที่ได้คิดและวางแผน 4) C = Check การตรวจสอบ นิเทศกำกับติดตามและสะท้อนผล และ 5) E = Evaluation การประเมินผล กรณีผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ ให้ปฏิบัติอย่างเดิม และปรับปรุงพัฒนาหากเกิดข้อบกพร่อง เพื่อศึกษาวิเคราะห์และวางแผนต่อไปมีระดับความเหมาะสมมาก ($U = 4.47$, $CV = 0.14$)

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.1. ผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการบริหาร งานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับดี ($U = 2.57$ คิดเป็นร้อยละ 85.67)

3.2 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก ($U = 4.31$, $CV = 0.24$)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก ($U = 4.40$, $CV = 0.11$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพการพัฒนารูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ระดับมาก ($U = 4.44$, $CV = 0.19$) และมีความเห็นว่าควรเป็นรูปแบบที่ใช้กระบวนการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติก่อเกิดความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ควบคู่กับวงจรการทำงานที่มีคุณภาพ ขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคีและมีน้ำใจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระเกรียงไกร รัตนสีหา (2561) การส่งเสริมคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดผ่องพลอยวิริยาราม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง ขาดคู่มือการส่งเสริมคุณธรรมขาดการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกมาร่วมเป็นวิทยากรอบรม ขาดการติดตามประเมินผลความประพฤติของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และขาดสื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี

โดยมีข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับปัญหาทั้ง 5 ประการ คือ ควรประสานผู้ปกครองให้เข้าใจเพื่อให้ความร่วมมือทุกด้าน ควรมอบหมายคณะทำงานจัดทำคู่มือส่งเสริมคุณธรรมควรประสานงานกับหน่วยงานภายนอกมาร่วมเป็นวิทยากรอบรม ควรมีแผนติดตามประเมินผลความประพฤติของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ควรจัดหาสื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยีอย่างเพียงพอและเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชานนท์ ชัยมงคล (2561) การศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์สภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้ ด้านการมีวินัยและรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความกตัญญูต่เวที่ ด้านความประหยัด และด้านความเมตตา 2) แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก มีดังนี้ (1) ด้านการมีวินัยและรับผิดชอบ การส่งเสริมให้นักเรียนแต่งกายให้ถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน (2) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ควรส่งเสริมให้นักเรียนเมื่อเก็บสิ่งของผู้อื่นได้แล้วนำไปมอบให้ครูเพื่อส่งคืนเจ้าของ (3) ด้านความเมตตา ควรส่งเสริมนักเรียนให้มีความเมตตาและรู้จักช่วยเหลือผู้ปกครองทำงานบ้านอยู่เสมอเมื่อว่างจากการเรียน (4) ด้านความประหยัด ควรส่งเสริมนักเรียนในเรื่องความประหยัด เช่น ไม่ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ให้หมดเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ (5) ด้านความกตัญญูต่เวที่ ควรส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความเคารพต่อผู้มีพระคุณและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิระวัฒน์ โรจนศิลป์ (2565) การบูรณาการเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียงอย่างยั่งยืน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่า การพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียงนั้นต้องเริ่มต้นจากการสร้างนโยบายการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร โดยการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ปฏิบัติตามแนวทางของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านครูหรือบุคลากรทางการศึกษาดำเนินตามนโยบายศึกษาค้นคว้า หาความรู้ในด้านการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกฝังแนวคิดการถอดบทเรียน 2 เงื่อนไข ความรู้ คุณธรรม 3 ท่วง พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน 4 มิติ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม 3 ศาสตร์ ประกอบด้วย ศาสตร์พระราชา ศาสตร์สากล และศาสตร์ชาวบ้าน เพื่อให้เกิดเป็นคลัสเตอร์ความพอเพียงภายในโรงเรียนจากโรงเรียนสู่ครอบครัว นักเรียนนำหลักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในครอบครัวส่งผลให้เกิดเป็นวิถีของครอบครัวที่ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกิดเป็นคลัสเตอร์ครอบครัวพอเพียงจากครอบครัวสู่ชุมชนสมาชิกในชุมชนเปิดรับและให้ความสำคัญกับ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกิดเป็นคลัสเตอร์ความพอเพียงในชุมชน เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเมื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าช่วยในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเพื่อการรู้จักการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอดี เป็นแนวทางของการแก้ทุกข์ที่เรียกว่า “อริยมรรคมีองค์ 8” โดยมุ่งเน้นให้มีความสุขกายและสุขใจเพื่อนักเรียนจะได้มีทั้งความรู้และคุณธรรมพร้อมที่จะเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมสืบไป

2. รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี โดยใช้ SPACE Model ดังนี้ 1) S = Study การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 2) P = Plan การวางแผนประชุมชี้แจง มอบหมายหน้าที่ 3) A = Action ลงมือปฏิบัติ ทำตามแนวทางที่ได้คิดและวางแผน 4) C = Check การตรวจสอบ นิเทศกำกับติดตามและสะท้อนผล และ 5) E = Evaluation การประเมินผล มีระดับความเหมาะสมมาก ($U = 4.47$, $U = 0.14$) เนื่องจากเป็นจัดกิจกรรมตามแนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมตามแนวทางหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติก่อเกิดความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม กับรูปแบบวงจรการทำงาน P-D-C-A หรือวงจรเดมมิ่ง คือขั้นตอนการพัฒนางาน

พัฒนาสถานศึกษาและขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 นอกจากนี้มีการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ได้แก่ 1) โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน) 3) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน 4) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 5) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสอบธรรมศึกษา 6) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตอบปัญหาทางธรรมะทางก้าวหน้า 7) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสวดมนต์ประจำสัปดาห์ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของครูและนักเรียน 8) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม 9) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน วันไหว้ครู 10) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อบรมคุณธรรม จริยธรรม 11) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 12) โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การทำนา นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารที่สมบูรณ์ ก่อนนำมาใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงาน มีการกำกับติดตามการจัดกิจกรรม ประเมินการจัด กิจกรรมเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงกิจกรรม ประชุมผู้สอนเพื่อสะท้อนผล ประเมินผล การจัดกิจกรรมเพื่อสรุปรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุระ อ่อนแพง (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้น มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 คุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา 14 ประการ 1) ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ความเมตตากรุณา 3) ความซื่อสัตย์สุจริต 4) ความมีระเบียบวินัย 5) ความขยันหมั่นเพียรและมุ่งมั่นในการทำงาน 6) ความกตัญญูกตเวทีและรักความเป็นไทย 7) ความรับผิดชอบ 8) ความอดทนอดกลั้น 9) ความเคารพและอ่อนน้อมถ่อมตน 10) ความพอเพียง 11) ความมีจิตสาธารณะ 12) ความยุติธรรม 13) ความสามัคคี 14) ความใฝ่เรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2 วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน มี 4 วิธี ดังนี้ 1) การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การจัดกิจกรรมโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม 4) การจัดกิจกรรมพัฒนาตามวิถีชีวิตในชุมชนองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การทบทวนพันธกิจ 2) การวางแผน 3) การดำเนินงาน 4) การติดตาม ประเมินผล 5) การรายงานผลการประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้น มีความเป็นไปได้ใน ระดับมาก และความมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตตรา บัวพันธ์ (2558) ได้ศึกษารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้ 1) รูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเอกชน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ด้าน เรียงลำดับเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านอยู่อย่างพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของพินิจ เครือเหลา (2561) การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนพิทยาลงกรณ์พิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนพิทยาลงกรณ์พิทยาคมในด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์อันดับน้อยที่สุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (2) สถานศึกษามีการส่งเสริมการดำเนินงานในทิศ ติดตาม ประเมินผล ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (3) ผู้บริหารส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดกิจกรรมแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และ (4) สถานศึกษากำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินทร์ทิพย์

ศิริภักดิ์ (2561) กระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านม่วงประชารัฐ บำรุง ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนปฏิบัติ ที่คือโรงเรียนโคกเมยประชาพัฒนา ใช้กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 8 กิจกรรม ได้แก่ (1) กิจกรรมระเบียบ วินัยนักเรียนและการแต่งกายที่ถูกต้อง (2) กิจกรรมฝากตัวเป็นศิษย์ (3) กิจกรรมขับเคลื่อนวัฒนธรรมไทยและมารยาท ทางสังคม (4) กิจกรรมรักตัวเอง (5) กิจกรรมรักเพื่อน (6) กิจกรรมรักครู (7) กิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือสังคม และ (8) กิจกรรมรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ โดยครูผู้สอนได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนให้มีความเป็นกันเองกับนักเรียน ตามสมควรเอาใจใส่นักเรียนทุกคนอย่างจริงใจและต่อเนื่องให้คำปรึกษา แนะนำตักเตือนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย และสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม มีการศึกษาสภาพปัญหาคุณธรรม จริยธรรมในชั้นเรียน และศึกษาเชิงลึกเป็นรายบุคคลร่วมมือกับผู้ปกครอง ในการส่งเสริมสนับสนุน ดูแลเอาใจใส่ คอยสอดส่องดูแลนักเรียนที่มีพฤติกรรมแตกต่างไปจากนักเรียนปกติ สอดคล้องกับงานวิจัยของชาญชิด ทัพนี (2564) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตภาคเหนือ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์รูปแบบ ประกอบด้วย 1) เพื่อพัฒนาครูให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ อาชีพครู และเสริมสร้างจริยธรรมในโรงเรียน 2) เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยเน้นความคิดเชิงระบบ และผ่านโครงการคุณธรรม 3) เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการพัฒนาคุณธรรมโดยใช้หลักทรงงานหลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความเป็นเจ้าของด้วยภาคภูมิใจ องค์ประกอบที่ 2 หลักการรูปแบบการประกอบด้วย 1) หลักการทรงงาน 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักความรับผิดชอบ 4) หลักความเป็นเจ้าของด้วยความภาคภูมิใจ องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการ 2) วิธีการพัฒนาคุณธรรม องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการ ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมการ ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการพัฒนา ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย 1) ครู และ 2) ผู้เรียน องค์ประกอบที่ 6 แนวทาง การประเมิน ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการประเมิน 2) ประเด็นการประเมิน 3) วิธีการประเมิน และ 4) เครื่องมือ ที่ใช้ในการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดี 2) การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมต้องร่วมมือกันทั้งโรงเรียน โดยดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผลการตรวจสอบ ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตภาคเหนือ ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่ามีเหมาะสม ส่วนผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียน คุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่ามีเหมาะสม ไปได้อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

3.1 หลังการใช้รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของนักเรียน โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ส่งผลให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับดี ($\mu = 2.57$ คิดเป็นร้อยละ 85.67) แสดงว่านักเรียนประสบผลสำเร็จจากการใช้รูปแบบการบริหารการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ตามคุณธรรม จริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคีและมีน้ำใจ เนื่องจากได้มีการจัดกิจกรรมตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ตามขั้นตอนดังนี้ มีการสำรวจสภาพปัญหา ข้อมูลพื้นฐาน ความคิดเห็น จากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีการปรับปรุงตามคำแนะนำเป็นขั้นตอน จากผู้เชี่ยวชาญ วางแผนจัดกิจกรรม ตามรูปแบบที่สร้างขึ้นตามลำดับขั้นตอนสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธศรั อินธิสิทธิ์ (ตฤชปญโญ) (2563) การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ต้นแบบ: กรณีศึกษาโรงเรียนในจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัย

พบว่า ประสิทธิภาพต่อนักเรียนประกอบด้วย (1) นักเรียนมีความตระหนักรู้และให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาดมากขึ้น (2) มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเองมากขึ้น (3) มีระเบียบวินัยมากขึ้น (4) มีสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโสมากขึ้น (5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีมากขึ้น (6) มีจิตอาสาช่วยงานโรงเรียน และชุมชนมากขึ้น และ (7) เป็นแบบอย่างที่ดีได้รับการยกย่อง สำหรับประสิทธิภาพต่อโรงเรียน ประกอบด้วย (1) ได้รับการประเมินเป็นโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 3 ดาว (2) ได้รับคัดเลือกเป็นหน่วยขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ (3) ผู้บริหารโรงเรียนบ้านกลางนาเดื่อ ครู และนักเรียนมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ได้รับเกียรติบัตรดีเด่นในหลาย ๆ ด้านจากองค์กรในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและในระดับประเทศ (4) ได้แนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ (5) ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และ (6) ผู้บริหาร ครู นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นมากกว่าก่อนการเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 90 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bonawitz (2002) ได้ศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาที่จะต้องเรียนรายวิชาจริยศาสตร์ พบว่า นักศึกษาที่เรียนรายวิชาจริยศาสตร์ มีระดับการพัฒนาจริยธรรมสูงศึกษานักศึกษาที่ไม่ได้เรียนรายวิชานี้ แต่นักศึกษาชายที่เรียนวิชาแตกต่างกันมีพัฒนาจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนนักเรียนหญิงมีระดับการพัฒนาจริยธรรมเพิ่มขึ้นหลังจากเรียนรายวิชานี้ แต่นักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาเอกต่างกัน มีการพัฒนาจริยธรรมหลังจากเรียนแล้วไม่แตกต่างกัน

3.2 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมาก ($U = 4.31, C = 0.24$) เนื่องจากรูปแบบมีเนื้อหาคุณธรรมจริยธรรมเหมาะสม มีการจัดกิจกรรมช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจกระตือรือร้น และสนุกสนาน มีการจัดกิจกรรมเปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วยตนเองอย่างเป็นขั้นตอน และนักเรียนปฏิบัติตามอยู่ในระเบียบวินัยเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ได้ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้เรียนระดับประถมศึกษาทั้ง 6 ภูมิภาค มีคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกภูมิภาค โดยภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรกคือ ภาคเหนือ รองลงมา คือ ภาคใต้ และภาคกลาง ตามลำดับโดยภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาคตะวันออก และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิระวัฒน์ โจรนศิลป์ (2565) การบูรณาการเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียงอย่างยั่งยืน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการ การพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียงอย่างยั่งยืน พบว่า การพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียงนั้นต้องเริ่มต้นจากการสร้างนโยบายการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร โดยการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ปฏิบัติตามแนวทางของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านครูหรือบุคลากรทางการศึกษาดำเนินตามนโยบายศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในด้านการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปลุกฝังแนวความคิดการถอดบทเรียน 2 เงื่อนไข ความรู้ คุณธรรม 3 ห่วง พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน 4 มิติ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม 3 ศาสตร์ ประกอบด้วย ศาสตร์พระราชา ศาสตร์สากล และศาสตร์ชาวบ้าน เพื่อให้เกิดเป็นคลัสเตอร์ความพอเพียงภายในโรงเรียนจากโรงเรียนสุรนครบัว นักเรียนนำหลักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในครอบครัวส่งผลให้เกิดเป็นวิถีของครอบครัว ที่ปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดเป็นคลัสเตอร์ครอบครัวพอเพียง จากครอบครัวสู่ชุมชนสมาชิกในชุมชนเปิดรับและให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกิดเป็นคลัสเตอร์ ความพอเพียงในชุมชน เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเมื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าช่วยในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเพื่อการรู้จักการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอดี เป็นแนวทางของการแก้ทุกข์ที่เรียกว่า “อริยมรรคมีองค์ 8” โดยมุ่งเน้นให้มีความสุขกายและสุขใจเพื่อนักเรียนจะได้มีทั้งความรู้และคุณธรรมพร้อมที่จะเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมสืบไป

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการ

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมาก ($U = 4.40$, $\sigma = 0.11$) เนื่องจากรูปแบบที่ใช้กระบวนการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติก่อให้เกิดความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีเงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม ควบคู่กับวงจรการทำงานที่มีคุณภาพ ขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน 8 ประการ คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคีและมีน้ำใจ มีสาระการเรียนรู้ที่นำไปใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม จัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดความสนใจกระตือรือร้น และสนุกสนานเปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วยตนเองอย่างเป็นขั้นตอน และมีกิจกรรมช่วยให้นักเรียนปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีนทร์ทิพย์ ศิริภักดิ์ (2561) กระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านแขวงประชารัฐบำรุง ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนปฏิบัติที่ดีคือ โรงเรียนโคกเมยประชาพัฒนา ใช้กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 8 กิจกรรม ได้แก่ (1) กิจกรรมระเบียบวินัยนักเรียนและการแต่งกายที่ถูกต้อง (2) กิจกรรมฝากตัวเป็นศิษย์ (3) กิจกรรมขับเคลื่อนวัฒนธรรมไทยและมารยาททางสังคม (4) กิจกรรมรักตัวเอง (5) กิจกรรมรักเพื่อน (6) กิจกรรมรักครู (7) กิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือสังคม และ (8) กิจกรรมรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ โดยครูผู้สอนได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนให้ความเป็นกันเองกับนักเรียนตามสมควรเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างจริงใจและต่อเนื่องให้คำปรึกษาแนะนำตักเตือนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย และสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม มีการศึกษาสภาพปัญหาคุณธรรมจริยธรรมในชั้นเรียน และศึกษาเชิงลึกเป็นรายบุคคลร่วมมือกับผู้ปกครองในการส่งเสริมสนับสนุน ดูแลเอาใจใส่คอยสอดส่องดูแลนักเรียนที่มีพฤติกรรมแตกต่างไปจากนักเรียนปกติ และ 2) กระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านแขวงประชารัฐบำรุง ใช้กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 6 กิจกรรม ได้แก่ (1) กิจกรรมระเบียบวินัยนักเรียนและการแต่งกายที่ถูกต้อง (2) กิจกรรมขับเคลื่อนวัฒนธรรมไทยและมารยาททางสังคม (3) กิจกรรม รักตัวเอง (4) กิจกรรมรักเพื่อน (5) กิจกรรมรักครู และ (6) กิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือสังคม ซึ่งทำให้กลุ่มเป้าหมาย มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ อันประกอบด้วย มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนา ที่ตนนับถือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความประหยัด มีความกตัญญูต่อบุคคลที่ตนเคารพ เคารพผู้มีอำนาจ และเมื่อสิ้นสุดโครงการ ผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาและอุปสรรคคือ การมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชนยังมีส่วนร่วมน้อย การดำเนินโครงการยังไม่สอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษาการดำเนิน และการติดตามตรวจสอบผลของโครงการขาดความต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของชาญจิต ทัพพมณี (2564) รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์รูปแบบประกอบด้วย 1) เพื่อพัฒนาครูให้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบอาชีพครู และเสริมสร้างจริยธรรมในโรงเรียน 2) เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยเน้นความคิดเชิงระบบ และผ่านโครงงานคุณธรรม 3) เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการพัฒนาคุณธรรมโดยใช้หลักทรงงานหลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความเป็นเจ้าของด้วยภาคภูมิใจ องค์ประกอบที่ 2 หลักการรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการ องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ ประกอบด้วย 1) ครู และ 2) ผู้เรียน องค์ประกอบที่ 6 แนวทางการประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดี 2) การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมต้องร่วมมือกันทั้งโรงเรียน โดยดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีความเหมาะสม ส่วนผลการประเมิน

รูปแบบผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่ามีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีคุณภาพตามเกณฑ์กำหนด ทำให้นักเรียนมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการทำกิจกรรม ครูผู้สอนสามารถใช้การจัดกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนใกล้เคียงต่อไป
2. จากผลการวิจัย พบว่า กระบวนการเรียนรู้ใช้รูปแบบการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ทำให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมดีอยู่ในระดับดี ในทุกด้าน ดังนั้น สถานศึกษาควรที่จะนำไปประยุกต์ใช้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. นำรูปแบบฯ ไปใช้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น เพื่อจะทำให้ได้ผล ที่สามารถนำไปสรุปอ้างอิงได้อย่างกว้างขวาง
2. ควรมีการศึกษาข้อมูลผลที่เกิดขึ้นกับครูด้านความรู้และทักษะในการสอน หรือจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมโดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลที่เกิดขึ้นกับครูและผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนมีความเป็นเหตุ และผลต่อกันอย่างไร และมีปัจจัยอะไรที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ดังกล่าว
3. ควรมีการศึกษาค้นคว้าผลในระยะยาว (Longitudinal study) เพื่อตรวจสอบความคงเส้นคงวา และความยั่งยืนของผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ทำให้ผลงานทางวิชาการมีความสมบูรณ์ที่สุดทางคุณค่าวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- จิระวัฒน์ โรจนศิลป์. “การบูรณาการเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างพอเพียงอย่างยั่งยืน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร,” วารสารวิจัยวิชาการ. 5, 4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2565): 309-324.
- ชาญจิต ทัพพณี. รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษาคุณศึกษบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2564.
- ทิตนา แคมมณี. ถอดรหัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2559.

- . **ถอดรหัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2566.
- พระเกรียงไกร รัตนสีหา. “การส่งเสริมคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดผ่องพลอยวิริยาราม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,” **วารสารรัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา**. 1, 1 (มกราคม-เมษายน 2561); 32-44.
- พระมหาชานนท์ ชัยมงคล. **การศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดปรีณายก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร**. การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก, 2561.
- พระมหาธศรี อินธิสิทธิ์ (ตึกขปญญ). **การบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.ต้นแบบ : กรณีศึกษาโรงเรียนในจังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2563.
- พินิจ เครือเหลา. **การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนพิทยาลงกรณ์พิทยาคม**. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2561.
- โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2. **รายงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2565**. อุดรธานี: กลุ่มงานบริหารวิชาการ โรงเรียนนาทรายวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี 2 สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี, 2566.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)**. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค, 2553.
- . **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579**. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค, 2560.
- วัฒนธรรม, กระทรวง. **แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559-2564) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2559**. กรุงเทพฯ: กรมศาสนา, 2559.
- ศรินทร์ทิพย์ ศิริภักดิ์. **กระบวนการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านแว่งประชารัฐบำรุง**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2561.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. **แนวทางการดำเนินโครงการการขับเคลื่อนสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมกิจการศึกษา, 2560.
- . **แนวทางการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาน้อมนำศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน กระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมกิจการศึกษา, 2560.
- สุจิตตรา บัวขันธุ์. **การศึกษารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเอกชน**. อุดรธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1, 2558.
- สุระ อ่อนแพง. **รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2556.
- Bonawiz, Mary Feency. “Analysis and comparison of the Moral Development Required to Graduate with an Ethics Course,” **Dissertation Abstracts International**. 63, 04 (2002): 1433-A; OCTOBER, 2002.